

Юрій ТЮТЮННИК,
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Світлана ТЮТЮННИК,
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет,
Україна

АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ У МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Рівень ділової активності малих підприємств у сфері платіжних відносин характеризується поточною кредиторською заборгованістю, величина, динаміка та якість якої має суттєвий вплив на фінансовий стан суб'єкта господарювання. Кредиторська заборгованість – сума заборгованості підприємства кредиторам на певну дату. Кредитори – юридичні та фізичні особи, яким унаслідок минулих подій підприємство заборгувало певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Отже, кредиторська заборгованість розглядається як залучені на певний період у господарську діяльність підприємства оборотні кошти.

Послідовність аналізу поточної кредиторської заборгованості у малих підприємствах включає такі етапи [3, с. 467]:

1. Оцінювання величини, структури та динаміки поточної кредиторської заборгованості за видами (за довгостроковими зобов'язаннями; за товари, роботи, послуги; за розрахунками з бюджетом, у тому числі з податку на прибуток; за розрахунками зі страхування; за розрахунками з оплати праці) з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу. Так, за даними розділу III пасиву «Поточні зобов'язання» форми № 1-м «Баланс» розраховується частка кожного виду поточної кредиторської заборгованості в загальній її величині, визначаються абсолютні та відносні зміни за видами заборгованості та в цілому, а також відхилення у структурі.

Під час аналітичних досліджень слід виявити поточну кредиторську заборгованість припустиму (нормальну), що виникає у результаті виконання

договорів, та неприпустиму (невиправдану), що утворюється унаслідок порушення договірних умов і платіжної дисципліни [2, с. 334]. Особливу увагу звертають на наявність і зростання простроченої заборгованості перед бюджетом, зі страхування, з оплати праці та перед іншими кредиторами, існування якої призводить до застосування відповідних фінансових санкцій до підприємства [4, с. 265].

2. Комплексне оцінювання поточної кредиторської заборгованості за системою відносних показників (табл. 1), розрахунок яких проводиться за інформацією форми № 1-м «Баланс» і форми № 2-м «Звіт про фінансові результати», складених відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [1].

Таблиця 1

Показники комплексного оцінювання поточної кредиторської заборгованості в малому підприємстві

Показник	Порядок розрахунку за даними форм № 1-м, 2-м (рядки, графи)	Оптимальна динаміка
Коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості	Ф. № 2-м: 2050 Ф. № 1-м: $\frac{((\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.3}+(\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.4})}{2}$	Зростання
Тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості, днів	$365 \div$ коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості	Скорочення
Частка поточної кредиторської заборгованості в капіталі, %	Ф. № 1-м: $\frac{((\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.3}+(\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.4})}{2}$ Ф. № 1-м: $\frac{(1900, \text{гр.3}+1900, \text{гр.4})}{2}$	Зниження
Частка поточної кредиторської заборгованості в зобов'язаннях, %	Ф. № 1-м: $\frac{((\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.3}+(\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.4})}{2}$ Ф. № 1-м: $\frac{((1595+1695+1700), \text{гр.3}+(1595+1695+1700), \text{гр.4})}{2}$	Зниження
Частка поточної кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях, %	Ф. № 1-м: $\frac{((\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.3}+(\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.4})}{2}$ Ф. № 1-м: $\frac{(1695, \text{гр.3}+1695, \text{гр.4})}{2}$	Зниження
Відношення поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів, %	Ф. № 1-м: $\frac{((\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.3}+(\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.4})}{2}$ Ф. № 1-м: $\frac{(1195, \text{гр.3}+1195, \text{гр.4})}{2}$	Зниження
Припадає поточної кредиторської заборгованості на 1 грн поточної дебіторської заборгованості, грн	Ф. № 1-м: $\frac{((\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.3}+(\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.4})}{2}$ Ф. № 1-м: $\frac{((1125+1135+1155), \text{гр.3}+(1125+1135+1155), \text{гр.4})}{2}$	Наближення значення до 1
Відношення поточної кредиторської заборгованості до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), %	Ф. № 1-м: $\frac{((\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.3}+(\text{сума із 1610 по 1630}), \text{гр.4})}{2}$ Ф. № 2-м: 2000	Зниження

Коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості показує кількість її оборотів за календарний рік. Тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості характеризує середню кількість днів, необхідних для здійснення платежів кредиторам. Оптимальною динамікою є зростання коефіцієнта обертання та скорочення тривалості одного обороту.

Частка поточної кредиторської заборгованості в капіталі, зобов'язаннях, поточних зобов'язаннях відображає рівень фінансової залежності підприємства від кредиторських запозичень. Оптимальна динаміка – зниження.

Про поліпшення стану платіжних відносин підприємства свідчить зниження показників, які визначаються відношенням поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів і чистого доходу. Також важливою ознакою ефективності розрахунково-платіжних відносин є наближення до 1 значення показника, який характеризує, скільки припадає поточної кредиторської заборгованості на 1 грн поточної дебіторської заборгованості [3, с. 465-466].

3. Порівняльний аналіз поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованостей. Для проведення такого аналізу складається розрахунковий баланс, в якому порівнюються за видами та в цілому суми поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованостей. Результатом порівняльного аналізу поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованостей є визначення одного з видів сальдо:

- дебетового, тобто перевищення загальної суми поточної дебіторської заборгованості над сумою поточної кредиторської заборгованості – свідчить про те, що частина оборотних активів вилучена з господарської діяльності підприємства та перебуває в обороті дебіторів;

- кредитового, тобто перевищення загальної суми поточної кредиторської заборгованості над сумою поточної дебіторської заборгованості – характеризує залучення підприємством у господарську діяльність коштів юридичних і фізичних осіб.

Значне перевищення поточної дебіторської заборгованості, особливо за

товари, роботи, послуги, свідчить про безпроцентне кредитування інших підприємств, що стає причиною фінансових труднощів самого підприємства. Суттєве перевищення поточної кредиторської заборгованості також негативно характеризує діяльність підприємства та свідчить про напруженість у виконанні його платіжних зобов'язань [2, с. 338].

4. Обґрунтування заходів, спрямованих на поліпшення стану платіжних відносин підприємства. Зокрема, ефективне управління кредиторською заборгованістю передбачає:

- своєчасний моніторинг співвідношення між поточною дебіторською та поточною кредиторською заборгованостями;

- здійснення контролю за станом платежів за простроченою заборгованістю (постачальникам, за платежами до бюджету тощо).

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України № 39 від 25 лютого 2000 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення 11.10.2022).

2. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.

3. Тютюнник Ю.М., Тютюнник С.В., Дорошенко А.П. Оцінювання стану розрахунково-платіжних відносин у малих підприємствах. *Results of modern scientific research and development*. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Madrid, Spain. 2022. Pp. 462-468. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-results-of-modern-scientific-research-and-development-16-18-yanvaryu-2022-goda-madrid-ispaniya-arhiv/>.

4. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.